

Advokatforeningen

Veiledning for ansettelse og oppfølging av advokatfullmektiger

Godkjent av Hovedstyret 20.11.2003.

Revidert 27.3.2008

1. Innledning

Denne veiledningen er ment som en hjelp til prinsipaler og fullmektiger i forbindelse med ansettelse og oppfølging av fullmektiger i fullmektigperioden.

Veiledningen tar for seg ulike problemstillinger som er av relevans for prinsipal – fullmektigforholdet, samtidig som den gir konkrete anbefalinger.

Innledningsvis gis det en oversikt over det regelverket som omhandler forholdet mellom prinsipal og fullmektig.

Videre tar veiledningen, som nevnt, for seg problemstillinger av relevans for prinsipal – fullmektigforholdet, herunder; avlønning og ansettelsesvilkår, prosedyrekravet, bevissthet rundt etiske problemstillinger, samt prinsipalens veiledningsplikt.

2. Målgruppe

Veiledningen er konsentrert rundt et ordinært fullmektigforhold i en ordinær advokatvirksomhet, herunder et firma, enkeltmannsforetak eller advokatfelleskap (heretter omtalt som "firma"). Det typiske vil være en eller flere prinsipaler som har et opplæringsansvar overfor en eller flere autoriserte fullmektiger, uten egen advokatbevilling. I andre typer virksomheter og eventuelt i andre typer fullmektigforhold bør veiledningen anvendes så langt den passer.

Det er valgt å fokusere på fullmektigforholdet i de to første årene av perioden, idet denne perioden representerer den sentrale opplæringsfasen og også ligger til grunn for minimumskravet for en eventuell senere advokatbevilling.

Veiledningen er ikke ment å skulle gi en uttømmende liste over etiske eller faglige problemstillinger i forholdet mellom prinsipal og fullmektig.

3. Bakgrunn: Regelverk og opplæringsmuligheter

3.1 Regelverk

Det følger av domstoloven § 223 at enhver advokat har rett til å ha en autorisert fullmektig til å opptre for seg i rettergang. Det er i praksis klart at en advokatfullmektig kan yte rettshjelp i prinsipalens navn både i og utenfor rettergang. Bestemmelsen innebærer således et unntak fra regelen i domstoloven § 218, som slår fast hovedregelen om at den som vil utøve rettshjelpvirksomhet må ha bevilling som advokat etter § 220.

For at en advokatfullmektig skal kunne opptre som sådan, på vegne av sin prinsipal, må vedkommende være autorisert for prinsipalen av Tilsynsrådet for advokatvirksomhet, jf. domstoloven § 223 annet ledd. Det er prinsipalen som skal søke om å få fullmektigen autorisert for seg. Som vedlegg til søknaden skal det følge dokumentasjon for at fullmektigen har bestått juridisk embetseksamen, politiattest for å godtgjøre at

vedkommende har ført en hederlig vandel, samt en kopi av skjemaet som arbeidsgiveren sender til arbeidstakerregisteret for å bekrefte at fullmektigen er knyttet til prinsipalens virksomhet i et reelt ansettelsesforhold. Det må ikke foreligge forhold som etter domstoloven § 230 fører til at en autorisasjon vil bli satt ut av kraft eller kalt tilbake. Domstoloven § 230 omhandler de forhold som kan føre til at en advokat får sin bevilling tilbakekalt eller midlertidig satt ut av kraft. Det innebærer for eksempel at en person som viser seg å være uskikket eller uverdigg til å drive advokatvirksomhet heller ikke kan bli autorisert som fullmektig for en advokat.

Tilsynsrådet fører tilsyn med advokaters virksomhet, jf. domstoloven § 225. Tilsynsrådet skal kontrollere at advokater organiserer og driver sin virksomhet i tråd med gjeldende regler. Dette innebærer også en kontroll med den virksomhet som advokatfullmektiger driver i sine prinsipalers navn, herunder at slik virksomhet drives under prinsipalens forsvarlige oppfølging og veiledning. Det er også Tilsynsrådet som har kompetanse til å behandle søknader om advokatbevilling, jf. domstoloven § 220 første ledd. Tilsynsrådet vurderer i denne sammenheng om den praksistid som søkeren påberoper seg (f.eks. som advokatfullmektig) kan godkjennes i forhold til praksiskravet for å få advokatbevilling. Dersom advokatfullmektigforholdet ikke har vært organisert i tråd med gjeldende regler kan Tilsynsrådet underkjenne praksistiden. Dette vil for eksempel kunne skje dersom fullmektigen i realiteten har drevet (advokat)virksomhet som selvstendig næring – uten tilsyn og oppfølging fra en prinsipal i fullmektigperioden.

I rundskriv G-25/97 har Justisdepartementet gitt uttrykk for deres oppfatning av reglene om bl.a. autorisasjon av advokatfullmektiger og vilkårene for å få advokatbevilling. Det uttales i denne forbindelse at:

”Stillingen som advokatfullmektig er ment som en læretid hvor fullmektigen skal dyktiggjøre seg for å utøve advokatvirksomhet. Fullmektigen skal i denne tiden lære litt om de forskjellige sider ved advokatgjerningen. Praksis som advokatfullmektig skal derfor utføres under prinsipalens kontroll og instruksjon.”

Tilsynsrådet har i forhold til søknad om godkjenning av fullmektigpraksis etablert en praksis som er i tråd med departementets uttalelser i nevnte rundskriv.

Det følger av Regler for god advokatskikk punkt. 5.6 (Advokatforskriften kap. 12) at en advokat plikter å sørge for at hans ansatte medhjelpere får nødvendig opplæring og utviklingsmuligheter. Det bemerkes at bestemmelsen gjelder for alle advokatens ansatte, ikke bare for advokatfullmektiger. Videre fremgår det av Regler for god advokatskikk punkt. 5.7 at:

”Mellom advokat og fullmektig uten egen advokatbevilling skal det være et reelt ansettelsesforhold. Fullmektigen skal arbeide på prinsipalens kontor. Det skal foreligge et skriftlig kontraktsforhold hvor fullmektigen bl.a. sikres en fast rimelig avlønning. Prinsipalen må føre tilsyn med fullmektigens virksomhet, og sørge for at han får en forsvarlig veiledning i sitt arbeid.”

Det innebærer, blant annet, at prinsipalen og advokatfullmektigen skal arbeide på samme kontor slik at reelt tilsyn er mulig. Det godtas således ikke at en advokatfullmektig for eksempel er ansvarlig for driften ved prinsipalens filialkontor. Med ”reelt ansettelsesforhold” menes blant annet at fullmektigen ikke kan drive egen næring som advokatfullmektig, verken i selskap eller enkeltmannsforetak. Fullmektigen skal, som en hovedregel, være ansatt hos prinsipalen. I det minste må advokatfullmektig og prinsipal

være ansatt hos samme arbeidsgiver, og i samme avdeling innen den interne organisasjonsstruktur. Bestemmelsen er også til hinder for at advokatfullmektiger kan leies ut av vikarbyråer eller lignende.

3.2 Opplæringsmuligheter

Juristenes Utdanningscenter – JUS står ansvarlig for å gjennomføre det såkalte Advokatkurset. Kurset er obligatorisk for å få advokatbevilling. Som en del av kurset blir det gitt undervisning i advokatetikk, uten at det fokuseres spesielt på forholdet mellom prinsipalen og fullmektigen. Videre har JUS andre kurs, herunder etikk-kurs som advokatfullmektiger og advokater kan delta på. Utover dette må opplæring av fullmektigen skje gjennom prinsipalens veiledning.

4 Avlønning og ansettelsesvilkår

- Ansettelsesvilkår:

Regler for god advokatskikk punkt 5.7 gir, som nevnt ovenfor, retningslinjer for hvilke ansettelsesvilkår som skal gjelde når en fullmektig ansettes. Det kreves for det første at det skal foreligge et reelt ansettelsesforhold. Dette kravet setter grenser mot løsere bindinger mellom prinsipalen og fullmektigen. Det innebærer blant annet at fullmektigen verken kan drive egen næring som advokatfullmektig eller utføre sin advokatvirksomhet i et annet ansettelsesforhold.

I tillegg er det krav til at fullmektigen skal arbeide på prinsipalens kontor. Begrunnelsen for det er at det sikrer at forholdene legges til rette for god opplæring av fullmektigen, samt hindrer at det oppstår fullmektigforhold som ikke er reelle. Bestemmelsen må forstås slik at fullmektigen og prinsipalen må ha det samme fysiske arbeidssted.

Det siste konkrete kravet er at det skal foreligge en skriftlig arbeidskontrakt, jfr. arbeidsmiljøloven § 14-5.

Arbeidskontrakten skal sikre fullmektigen rimelige arbeidsvilkår. Det innebærer blant annet rett til normal ferie og fritid. I tillegg må det sikres at kvinner og menn gis de samme mulighetene til å gjøre karriere i firmaet. Et minimumsnivå er selvsagt at man følger lovbestemmelsene i arbeidsmiljøloven, likestillingsloven og Regler for god advokatskikk. Advokatforeningen har utarbeidet en standardkontrakt for advokatfullmektiger som anbefales brukt.

- Avlønning:

Etter Regler for god advokatskikk punkt 5.7 skal fullmektigen ”sikres en fast og rimelig avlønning”. Det innebærer blant annet at det ikke kan avtales at fullmektigen skal være avhengig av å tjene sin egen lønn. Fullmektigen skal ha fast lønn, og minstelønn for statsansatt jurist¹ er ansett som veiledende minimumslønn for en advokatfullmektig.

¹ Per 1.5.2007 kr. 320 500,-

Fastlønnen vil ofte ligge over dette nivået. I tillegg skal det betales overtidsgodtgjørelse i henhold til arbeidsmiljølovens regler.

Det kan i særlige tilfelle gjøres unntak fra utgangspunktet om at fullmektigen skal ha fast lønn som tilsvarer minstelønn for statsansatt jurist. Unntaket må i slike tilfeller begrunnes i forhold på arbeidstakers side. Det bør fremkomme i partenes arbeidsavtale hvilke momenter det er lagt vekt på. Man må i slike situasjoner være særlig oppmerksom på at lønnsvilkårene kan få konsekvenser for muligheten for å få fullmektigtiden godkjent av Tilsynsrådet. Det anbefales derfor at man i slike tilfeller avklarer ordningen med Tilsynsrådet før ordningen avtales

I tillegg til fast lønn, som nevnt ovenfor, kan det avtales provisjonsbasert lønn. Avtale om provisjonsbasert lønn må inngås skriftlig. Videre følger det av disiplinæravgjørelsen ADA-2001-10 at Regler for god advokatskikk punkt 5-7 må forstås slik:

”at provisjonsavlønningen i så fall må gis som et tillegg til en fast, rimelig avlønning som sikrer fullmektigen i ansettelsesforholdet et rimelig sikkerhetsnett ved sviktende oppdragsmengde, samt ved sykdom eller liknende. Det legges til grunn at dette følger direkte av ordlyden i pkt. 5.7 jfr. ”fast rimelig avlønning”.”

I de tilfeller der det avtales at fullmektigen skal ha en fast lønn samt provisjon er det viktig å tenke gjennom at sannsynligheten for at fullmektigen kan komme opp i etiske dilemmaer øker jo større andel av lønnen som er provisjonsbasert.

Anbefalinger:

- Det må inngås en skriftlig arbeidsavtale mellom prinsipalen som arbeidsgiver og fullmektigen.
- Fullmektigen skal ha fast lønn, og minstelønn for statsansatt jurist anses som minimumslønn for advokatfullmektigen.
- Provisjonsbasert avlønning skal avtales skriftlig.

5 Prosedyrekravet

Advokatforskriften § 8-1 stiller krav til at fullmektigen skal gå gjennom en viss prosedyreopplæring før vedkommende kan gis bevilling som advokat. Kravet til prosedyreerfaring kan slik det er utformet i dag oppfylles på ulike måter. Utgangspunktet er at kravet er oppfylt ved gjennomføring av tre sivile saker. Alternativt kan inntil to av disse erstattes av hovedforhandling i straffesaker, men slik at to straffesaker tilsvarer en sivil sak. Det kreves at sakene må ha vært av ”et visst omfang” for at de skal kunne godkjennes som prosedyreerfaring.

En utfordring som kan oppstå er den at fullmektiger kan bli fristet til å handle på en måte som sikrer at de får en sak godkjent i forhold til kravet om prosedyreerfaring. Det kan føre til at klienten lider tap ved at saker ikke forlikkes, eller at saker som ikke skulle vært der bringes inn for retten. For å forhindre at slike situasjoner oppstår må prinsipalen følge opp og veilede fullmektigen under hele prosessen. Ansvar for å påse at advokatfullmektigen til enhver tid foretar

prioriteringer og valg ut ifra hensynet til klientens interesser, og ikke av hensyn til eventuelle egne interesser, er en helt sentral del av det samlede prinsipalansvaret.

Hensikten med dagens prosedyrekrav er å kvalitetssikre advokatfullmektigenes praksistid. Advokatfullmektiger som får advokatbevilling skal ha en viss erfaring fra rettergang, som gjør dem i stand til å ivareta klientens interesser på en forsvarlig måte under en eventuell domstolsbehandling.

Anbefalinger:

- Prinsipalen skal sørge for at fullmektigen gis anledning til å prosedere passende saker slik at vedkommende kan oppfylle kravet til prosedyreerfaring. Dette skal dog ikke komme i konflikt med klientens interesser.
- Prinsipalen skal sørge for at prosedyrekravet ikke virker prosessdrivende
 - Klientens interesse må styre om saken skal forlikes eller ikke.
- Prinsipalen må sørge for at fullmektigen gis tilstrekkelig veiledning.

6 Bevissthet rundt etiske problemstillinger

Arbeid med etikk i et advokatfirma dreier seg i stor grad om å skape gode holdninger hos de ansatte i firmaet. Holdninger skapes ved at både firmaet og de ansatte setter etiske problemstillinger på dagsordenen og skaper en felles forståelse for det etiske nivået i firmaet.

Som et utgangspunkt kan det antas at en fullmektiges etiske holdninger sjelden vil være høyere enn den etiske standarden til prinsipalen eller firmaet hvor vedkommende jobber. Som et virkemiddel for å høyne advokaters fokus på etiske problemstillinger og det etiske nivå, anbefaler Advokatforeningen at firmaet utvikler en etisk plattform og dernest synliggjør denne internt. Utarbeidelse og synliggjøring av en etisk plattform for firmaet vil kunne bidra til å utvikle bevissthet rundt etiske problemstillinger og identifikasjon med de etiske reglene.

En etisk plattform kan være en prinsipperklæring om etikk i advokatfirmaet. En slik prinsipperklæring bør som et minimum være basert på Regler for god advokatskikk slik de fremgår av Advokatforskriften. Den forutsettes også basert på at det endelige etiske ansvaret påhviler ansvarlig prinsipal/firmaet og at prinsipalen således har et overordnet ansvar for å forhindre at det oppstår situasjoner som setter fullmektigen i et etisk dilemma.

7. Prinsipalens veiledningsplikt

Som nevnt ovenfor under pkt 3.1 har prinsipalen en veiledningsplikt overfor fullmektigen, jfr. Regler for god advokatskikk pkt. 5.7. Det anbefales derfor at prinsipalen sørger for at fullmektigen får:

Innledende fase:

- Autorisasjon som fullmektig
- Kjennskap til rammevilkårene for advokatvirksomheten
 - Rammebestemmelser for advokatvirksomhet. Innføring i domstolsloven, advokatforskriften, regler for god advokatskikk, og andre regler som regulerer advokatarbeidet. Lov om hvitvasking, personopplysningsloven, merverdiavgiftsreglene. Reglene for fri rettshjelp
 - Kjennskap til advokatfirmaets etiske plattform og interne retningslinjer for etikk.
 - Kjennskap og kunnskap om konkrete etiske problemstillinger;
 - Interessekonflikter
 - Sakens omfang vs. klientens interesse
 - Taushets- og fortrolighetsplikt
 - Begrensning av oppdrag
 - Beregning av salær
 - Oppførsel overfor motpart
- Opplæring i bruk av bibliotek og elektronisk kildesøk
- Opplæring i bruk av relevante datasystemer
- Opplæring og innføring i firmaets administrative rutiner;
 - Oppdragsbekreftelse
 - Prisinformasjon
- Opplæring og innføring i firmaets faktureringsrutiner;
 - Salærspesifikasjon

Opplæringsfase:

- Gjennomføre advokatkurset.

- Gjennomføre obligatorisk etterutdanning i hht Advokatforeningens regler – deltakelse på fagkurs.
- Løpende faglig og etisk oppfølging og veiledning fra prinsipalens side i forbindelse med klientrådgivning.
- Delta på klientmøter som er representative for den advokatvirksomhet som drives;
 - Faktainnhenting
 - Premisser for sakens fremdrift
 - Klientbehandling
 - Analyse av problemstillinger ved klientens posisjon
- Praktisk kjennskap til forhandlingssituasjoner.
 - Innhente fakta om motpart
 - Strategivalg
 - Forhandlingsformer
 - Forhandlingsteknikker
- Praktisk kjennskap til rettsforhandlinger og prosedyre, gjerne i form av å:
 - Skrive stevning
 - Skrive tilsvaer
 - Skrive prosesskrift
 - Være med en advokat i retten
- Tilstrekkelig bistand fra prinsipalen under forberedelse og gjennomføringen av hovedforhandling.
 - Kutyme for oppførsel ved rettsforhandling
 - Rådgivning med hensyn på forlik
 - Vurdering og bruk av bevis
 - Parts- og vitneavhør
 - Respekt for domstolen, motparten og vitner
 - Sikre at saken føres i tråd med klientens interesse
- Oppfylle kravet til prosedyrerfaring, jf. Advokatforskriften § 8-1.

8. Informasjon fra Advokatforeningen

På Advokatforeningens hjemmesider finner man omfattende informasjon knyttet til ulike sider ved det å drive advokatvirksomhet.